

Решинська К.М., студентка,
Національний університет «Одеська юридична академія», м. Одеса
Науковий керівник: Арнаутова Л.П., асистент

БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ І ПРАВО: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Вивчення історії філософсько-правових поглядів на проблему безпеки людини, суспільства і держави свідчить про те, що вона завжди стимулювала політиків, державних діячів, вчених і практиків до пошуку оптимальної системи забезпечення безпеки, в першу чергу держави та її правителів. Сьогодні перед людством стоїть низка глобальних проблем, які багато в чому визначають загрози та ризики на тривалу перспективу, коли економічні, інформаційні та інші кордони стають все більш прозорими.

Група вчених, дослідивши права людини та інтереси національної безпеки, виділяють в історії розвитку людських знань про безпеку кілька етапів [1, с. 82].

У давньогрецькій філософії проблема безпеки розглядалася в умовах краху основ архаїчного суспільства, що супроводжувалося ураженням племен епідеміями, війнами, революціями. Усі ці процеси дискредитували впевненість у тому, що дотримання усталених звичаїв і традицій гарантує безпеку суспільства. Ф. Ніцше вважав, що у цю епоху з'являється фігура філософа-законодавця, вирішальним завданням якого є пошук загальних законів спільного життя і організації «безсмертного співжиття» [2, с. 192-253].

В античній філософії безпеку розуміють як закон. Діяльність людини спрямована в першу чергу на самозбереження. При цьому забезпечення безпеки співгромадян розглядалося як найважливіше завдання державної діяльності. Аристотель розглядав безпеку через політичну культуру, вказуючи на те, що людина по своїй природі істота політична. Основою безпеки громадян держави філософ вважав розподіл структури влади на законодавчу владу, виконавчу і судову [3, с. 378].

Соціально-економічні процеси, що відбувалися в античному суспільстві, породжували прагнення людей до особистої та колективної безпеки, що знайшло відображення у філософських теоріях, в яких безпека розумілася як безпека всіх громадян суспільства. В епоху імперії Олександра Македонського та Римської імперії погляди на безпеку різко змінилися. Система безпеки стала однозначно формуватися лише для забезпечення особистої безпеки правлячих верств держави, про що свідчать думки вчених і державних діячів того періоду.

Атмосфера прийдешньої Французької революції надала новий імпульс розвитку теорії безпеки. На цьому етапі безпека стала об'єктом пильної

уваги вчених і розглядалася через реалізацію політики запобігання національних катастроф. Зміст, цілі і принципи цієї політики, що виступили в якості соціального замовлення однієї із сторін механізму розвитку культури безпеки, знайшли своє відображення в творах П. Гольбаха. Головну мету безпеки філософ бачив у запобіганні небезпечному розвитку подій і забезпеченні життєстверджуючих відносин між людиною, суспільством і державою.

З другої половини ХІХ ст. безпека особиста, безпека суспільства і держави не розглядалися окремо, вони взаємопов'язані і взаємозалежні. Якщо якісь об'єктивні чи суб'єктивні чинники становлять загрозу державній безпеці, то вони становлять загрозу й окремій людині як громадянину конкретної держави. У той же час потурання, недооцінка важливості безпеки людини може послужити благодатним ґрунтом для ослаблення державної безпеки.

В межах філософсько-правового підходу можна виділити три стадії розробки проблеми безпеки. На першій стадії – з кінця VII ст. до н.е. до ХVІІІ ст. – акцент робився головним чином на протистоянні посяганням на безпеку людини. Поліція, суди, державна монополія на владу були покликані забезпечити безпеку життя, власності громадян. На першому місці стояло завдання забезпечення безпеки правлячої еліти. На другій стадії – з кінця ХVІІІ ст. до середини ХІХ ст. – ясніше усвідомлювалася загроза для індивіда з боку самої держави, здатного обернутися деспотією, а пізніше тоталітарним владарюванням. Іншими словами, йшлося про забезпечення безпеки людини від владної могутності держави. Така безпека вважалася досяжною завдяки розвитку свободи і рівності. Засобами ж служили захист законом природних прав людини, в тому числі права громадян на опір, непокору незаконній реалізації державної влади, послідовне впровадження принципу поділу влади та ін. Третя стадія – з кінця ХІХ ст. до початку ХХІ ст. – пов'язана із усвідомленням загрози людині з боку економічної нерівності та ринкових відносин [4, с. 35]. У теоретичному плані це передбачає забезпечення максимальної соціальної справедливості при розподілі благ, державного контролю за зловживаннями свободою ринку та ін.

Отже, на сучасному етапі розробки проблеми безпеки людини, її зміст розширився внаслідок того, що людство усвідомило необхідність забезпечення колективної безпеки в планетарному масштабі. Це стало реальним лише в результаті появи загроз, у першу чергу економічного, соціального та екологічного характеру, нейтралізація яких не стає важким завданням для існуючих національних і регіональних систем безпеки.. Процес глобалізації міжнародних відносин має як позитивні, так і негативні наслідки, до яких передусім належать нові загрози і виклики. Безпека належить до основних потреб людини – реалізація цієї потреби визначається рівнем розвитку держави, її економічними та культурними

складовими, рівнем і якістю життя людини, яка живе в цій країні. На сторожі цієї цінності обов'язково має стояти кримінальний закон. Усе це дає підставу стверджувати про необхідність розвитку цілісної національної концепції безпеки людини в Україні та світі.

Література

1. Хлобустов О.М. Права человека и интересы национальной безопасности / О.М. Хлобустов, В.И. Рыкунов, С.З. Павленко, В.Д. Подуфалов. – М.: Московская школа прав человека, 1999. – 181 с.
2. Ницше Ф. По ту сторону добра и зла / Ф. Ницше. – М.: Изд-во Академический проект, 2001. – 848 с.
3. Аристотель Сочинения в 4 т. / пер. с древнегреч. под ред. А. И. Доватура. – Т. 4. – М.: Мысль, 2003. – С. 375-644.
4. Плотников В.С. Социальная безопасность в транзитивном обществе: содержание и механизмы обеспечения: автореф. дис. ... канд. социол. наук / В. С. Плотников. – Новосибирск, 2004. – 24 с.

УДК 347.824 (043.2)

Свінціцька А.В., Полінська Д.О., студентки,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Головка С.Г., к.і.н., доцент

ЩОДО ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПАСАЖИРІВ НА АВІАТРАНСПОРТІ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах активізації тероризму, хакерства та інших чинників безпека польотів займає особливе місце серед важливих завдань, які вирішуються в цивільній авіації. З соціальної точки зору, безпека пасажирів зачіпає, перш за все, право на безпеку людини, гарантоване Конституцією України.

Проблема безпеки польотів, незважаючи на стрімкий науково-технічний прогрес у галузі авіаційної техніки, на сьогодні набула виключної соціальної гостроти. Це пояснюється великою кількістю та характером аварій і катастроф.

На сучасному етапі у вітчизняному законодавстві та юридичній науковій літературі відсутнє єдине загальновизнане визначення безпеки польотів. Розв'язання цього завдання дозволить визначити безпеку польотів на авіаційному транспорті та конкретизувати її місце серед інших складових транспортної безпеки нашої країни [1].

Розглядаючи безпеку польотів, необхідно передусім зупинитися на визначенні поняття «безпека». Так, під безпекою розуміють стан, коли кому-небудь, чому-небудь ніщо не загрожує, або відсутність небезпеки,